

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ  
ԾՐԱԳՐԻ ՆԱԽԱԳԾԻ ՄՇԱԿՄԱՆ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՁԵՎԸ  
(ՆԱԽԱԳԾԻ ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՁԵՎ)

**ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ**

1.	<i>Բաժին 1. Նախագծի վերաբերյալ ամփոփ տեղեկատվություն</i>
2.	<i>Բաժին 2. Նախագծի նպատակները և հիմնավորումը</i>
3.	<i>Բաժին 3. Ֆինանսական տեղեկատվությունը</i>
4.	<i>Բաժին 4. Նախագծի ռիսկերի գնահատում և կառավարում</i>
5.	<i>Բաժին 5. Նախագծի իրականացման պլանը</i>
6.	<i>Բաժին 6. Կոնտրակտային վիճակները և նախագծի հաստատումը</i>

- Ծանուցում: Օրինակելի ձևի շրջանակում կիրառելի է «Նախագիծ» հասկացությունը, քանի դեռ վերջինս չի ներառվել ներդրումային կոմիտեի կողմից հաստատվող առաջնահերթությունների ցանկում: Հաստատվելուց հետո «Նախագիծ» հասկացության փոխարեն կկիրառվի «Ծրագիր» հասկացությունը:

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԻ ՆԱԽԱԳԾԻ  
ՄՇԱԿՄԱՆ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՁԵՎ  
(ՆԱԽԱԳԾԻ ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՁԵՎ)

<b>ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԻ ՆԱԽԱԳԾԻ ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳ</b>		
<b><u>Բաժին 1. Նախագծի վերաբերյալ ամփոփ տեղեկատվություն</u></b>		
<b>1.1. Պարասխանարու նախարարությունը (ՀԱՅՏԱՏՈՒ)</b>	Օրինակ՝ ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն	
<b>1.2. Նախագիծն իրականացնող մարմնի անվանումը</b>	Օրինակ՝ ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության ջրային կոմիտե	
<b>1.3. Նախագծի անվանումը</b>	Մուտքագրել՝ ամբողջությամբ նախագծի ճիշտ անվանումը: Խուսափել՝ հապավումներից կամ «աշխատանքային անվանումներից»: Նախագիծը գնահատելուց հետո նշված տարբերակը դառնալու է ծրագրի պաշտոնական անվանումը:	
<b>1.4. Նախագծի ամփոփ նկարագրությունը</b>	Եկարագրել՝ և ներկայացրել՝ նախագծի մասին ամփոփ տեղեկատվություն: Բացի ամփոփ տեղեկատվությունից սույն բաժնում անհրաժեշտ է ներկայացնել նախագծի առարկայական նկարագրությունը հակիրճ: (Օրինակ՝ [քաղաքը] և [քաղաքը] միացնող երկկողմանի ճանապարհի 10 կմ հարված և այլն):	
<b>1.5. Գրնվելու վայրը</b>	Մուտքագրել՝ նախագծի իրականացման վայրը կամ վայրերը, եթե այն ավելի քան մեկ տարածք է ընդգրկում: Հնարավորության դեպքում նշել՝ քարտեզում դրանց հասցեները կամ GPS տվյալները:	Մարզ
		Մարզկենտրոն
		Մահմանամերձ համայնք

	<p>Աղյուսակում լրացրե՛ք առաջարկված փարբերակներից այն փարբերակները, որոնք փարածքային առումով վերաբերում են նախագծին:</p>	
--	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--

**1.6. Նախագծի համար հաշվարկված կապիտալ ծախսերը (ներկայացնել բացվածք, այդ թվում ընդամենը)**

Առաջարկվող նախագծի իրականացման ընդհանուր կապիտալ ծախսերն են, որոնք ներառում են նախագծի նպատակներին հասնելու համար բոլոր նախատեսված ծախսային հոդվածները: Օրինակ՝ բուժհասարակության դեպքում կառուցապարման շինարարական ծախսերից բացի կապիտալ ծախսերը ներառում են բժշկական սարքավորումների և պարագաների, կցամասերի, կահույքի ձեռքբերման գծով բոլոր ծախսերը, հողի օգտարման գծով ծախսերը (այդ թվում՝ փոխհատուցումը), ինչպես նաև խորհրդարկվական ծառայությունների գծով բոլոր վճարները:

Անհրաժեշտության դեպքում, ներկայացրե՛ք կոմունալ ծառայությունների որակը բարելավելու կամ նշված վայր հասցնելու համար կատարվող հավելյալ ծախսերը, օրինակ՝ ջրարարի կառուցման, էլեկտրական մալուխների անցկացման կամ ճանապարհի շինարարության:

Նշե՛ք մոտավոր այն արժեքը, որը նախատեսվում է նախագծի իրականացման համար: Նշված գումարը ենթակա է փոփոխության:

**1.7. Հաշվարկված շահագործման և պահպանման ծախսերը (նախագծի ողջ ընթացքի համար)**

Նախագծի շահագործման, մատակարարման և պահպանման ընդհանուր արժեքն է՝ նախագծի շահագործման փուլի մեկնարկից մինչև նախագծի ավարտը:

Այս տեղեկատվության նպատակն է տարեկան բյուջեն կազմելիս հստակ պարկերացում կազմել հնարավոր լրացուցիչ ծախսերի/ինսայոդությունների մասին, որոնք կարող են առաջանալ նախագծի իրականացման ընթացքում: Շահագործման և պահպանման ծախսերը պայմանագրով նախատեսված աշխատանքների հանձնման պահից իրականացվող ծախսերն են, օրինակ՝ շենքի շահագործման ծախսերը կամ լրացուցիչ այլ ծախսեր, որոնք պետք է նախատեսվեն շահագործման մեկնարկի և դրան հաջորդող բյուջեարային փարում:

Դրանք են, օրինակ՝

- աշխատավարձ (ներկայացրե՛ք կա՛մ նոր աշխատակիցների ամբողջ աշխատավարձը, կա՛մ առկա աշխատակիցների աշխատավարձի այն մասը, որը

ծրագրի իրականացման արդյունքում փոփոխվել է: Ավելի շատ ուսուցիչներ ներգրավելու դեպքում նրանց աշխատավարձերը բյուջեի համար կլինեն նոր ծախսեր:)

- կոմունալ վճարներ
- պահպանման ծախսեր (օրինակ՝ վերանորոգման, մաքրման ծախսեր և այլն):

Ներկայացնել ծախսային բացվածքն ըստ տարիների:

Նոր նախագծերի դեպքում բոլոր գործառնական ծախսերը լրացուցիչ ծախս են բյուջեի համար:

Ծանոթություն. Եթե նախագծի գործարկումն սկսվելու է ոչ թե բյուջեային տարվա սկզբից, այլ ավելի ուշ, ապա շահագործման ծախսերը հաշվառվում են շահագործման օրվան հաջորդող ամիսից սկսած՝ մինչև նախագծի ավարտը:

**1.8. Ծրագիրն սկսելու ամսաթիվը (ամիս/տարի) (կանխատեսվող ամսաթիվն է, որը կարող է փոփոխվել)**

Մրցույթի մեկնարկ (Նախագիծն սկսելու ամսաթիվն է՝ նախագծի հաստատումից հետո գնումների հայտարարությունը հրատարակելու օրը)	
Կապիտալ փուլի մեկնարկ (Հաղթող մասնակցի հետ պայմանագիր կնքելու օրը)	
Շահագործման փուլի մեկնարկ (Ավարտական ակտի ստորագրման օրը, նախագիծը մերձում է շահագործման փուլ և սկսվում է ծառայությունների մատուցումը)	

**1.9. Ո՞ր կազմակերպությունն է տնօրինելու ակտիվները**

Նշե՛ք նախագծի արդյունքում արեղծված/բարելավված ակտիվները տնօրինող կազմակերպության պաշտոնական անվանումը: Եթե այն դեռ հայտնի չէ՝ (օրինակ՝ պետություն-մասնավոր գործընկերության դեպքում) անհրաժեշտ է մանրամասնել:

**1.10. Ո՞ր կազմակերպությունն է շահագործելու ակտիվները**

Նշե՛ք նախագծի արդյունքում արեղծված ակտիվները շահագործող կազմակերպության պաշտոնական անվանումը: Եթե այն դեռ հայտնի չէ՝ (օրինակ՝ պետություն-մասնավոր գործընկերության դեպքում) անհրաժեշտ է մանրամասնել:

Արդյո՞ք նպատակահարմար էք գտնում, որ նկարագրված նախագիծը դիտարկվի որպես ՊՄԳ: (Նշե՛ք, «այո՛» կամ «ո՛չ»)

**Բաժին 2. Նախագծի նպատակները և հիմնավորումը**

<p><b>2.1. Ինչո՞ւ պետք է իրականացվի տվյալ նախագիծը (ի՞նչ խնդիր է այն լուծելու կամ ի՞նչ հնարավորություններ ընձեռելու):</b> Ներստե՛ք խնդրի կամ հնարավորության մասին հիմնական տեղեկատվությունը</p> <p>ա) Նախագծի նպատակը կարող է լինել որևէ կոնկրետ խնդիր, որն ի վիճակի է լուծել միայն կառավարությունը, կամ այնպիսի հնարավորություն, որը մասնավոր հարվածը չի կարողացել իրացնել:</p> <p>բ) Կառավարության որոշման կամ արտաքին ֆինանսավորման նպատակը լավագույնս հիմնավորելու համար կարևոր է նկարագրել խնդրի կամ հնարավորության բնույթն ու մասշտաբը:</p> <p>գ) Ներկայացրե՛ք առկա խնդրի պարճառները և հեղինակները կամ ընձեռված հնարավորությունները: Լրացուցիչ ներկայացրե՛ք խնդրի կամ հնարավորության առաջացման պարճառները և, ինչքա՞ն ժամանակ է այն ձևակերպված եղել իբրև խնդիր կամ հնարավորություն:</p> <p>դ) Ներկայացրե՛ք խնդրի/հնարավորության (օրինակների տեսքով)՝ շահառուների թիվը կամ ինչ մեծության շուկա կարող է ձևավորվել նախագծի իրականացման դեպքում:</p> <p>Թվային ցուցանիշները և հիմնավորող փաստաթղթերը ներկայացվում են հնարավորինս հարակ:</p>	<p><b>Որակի գնահատական</b></p> <p><b>Ոչ բավարար</b> = Չի հաջողվել ներկայացնել խնդիրը կամ հնարավորությունը, կամ խնդիրը/հնարավորությունը ներկայացված է, բայց չի որակավորվում որպես առաջնային:</p> <p><b>Ոչ հստակ</b> = Նախագծի կամ հնարավորության մասին ներկայացված տվյալները թերի են:</p> <p><b>Բավարար</b> = Խնդիրը և նրա պատճառները կամ հնարավորությունները ներկայացված են ամբողջությամբ՝ ծավալների մասին որոշակի փաստացի տվյալներով:</p>
<p><b>2.2. Որո՞նք են առաջարկվող նախագծի նպատակները</b></p> <p>Նշե՛ք այն նպատակները, որոնց ձգտում է հասնել <b>Հայրապրուն</b> այս նախագծի միջոցով:</p> <p>Հակիրճ ներկայացրե՛ք հիմնական նպատակները:</p> <p>Նպատակները պետք է ուղղակիորեն առնչվեն 2.1 բաժնում ներկայացված խնդրին/հնարավորությանը և լինեն չափելի (ինչի և երբ հասնել): Նպատակները պետք է լինեն իրարեսական՝ հաշվի առնելով նախկինում նմանատիպ ծրագրերի իրականացման փորձը: (Եթե այդպիսիք առկա են)</p>	<p><b>Որակի գնահատական</b></p> <p><b>Ոչ բավարար</b> = Նպատակները ներկայացված չեն:</p> <p><b>Ոչ հստակ</b> = Նպատակները ներկայացված են, սակայն հստակ և ուղեցույցին համապատասխան չեն սահմանված:</p> <p><b>Բավարար</b> = Նպատակները հստակ են ներկայացված:</p>

<p>Հնարավոր նպատակի օրինակ. «կրճարել մահվան ելքով վթարների թիվը [վայրում]՝ մինչև [ամսաթիվ] հասցնելով [թիվ] [...] շինարարության] արդյունքում»: Անհրաժեշտության դեպքում կարող են թվարկվել նաև երկրորդական նպատակները:</p>	
<p><b>2.3. Կարո՞ղ է արդյոք նախագիծն իրականացվել մասնավոր հարվածի կամ հասարակական կազմակերպության (ՀԿ) կողմից: Եթե ո՛չ, բացատրել պարճառները</b> Ներկայացրե՛ք միայն այն նախագծերը, որոնք կարող են իրականացվել ՀՀ կառավարության, այլ ոչ թե մասնավոր հարվածի կամ ՀԿ-ների կողմից: Նման դեպքերում հիմնավորե՛ք, թե ինչու միայն պետությունը կարող է իրականացնել ծրագիրը, և ինչու մյուսները չեն կարող դա անել:</p>	<p><b>Որակի գնահատական</b> <b>Ոչ բավարար</b> = Խնդրի լուծման համար լուրջ քայլեր չեն ձեռնարկվել: <b>Ոչ հստակ</b> = Հստակ չէ, թե ով առավել լավ կիրականացնի նախագիծը՝ պետությունը, մասնավոր հատվածը, թե հասարակական կազմակերպությունները: <b>Բավարար</b> = Ակնհայտ է, որ առաջարկվող նախագիծն առավել լավ կիրականացվի պետության կողմից:</p>
<p><b>2.4. Ի՞նչ տեղի կունենա, եթե նախագիծը չիրականացվի</b> Նկարագրե՛ք հակիրճ, թե ինչ տեղի կունենա, եթե նախագիծը չհասարարվի կամ չիրականացվի: Արդյո՞ք կլինեն ուղղակի հետևանքներ: Արդյո՞ք հետևանքներ կլինեն միջին և երկարաժամկետ հեռանկարում: Եթե այո՞, ներկայացրե՛ք դրանք: Շարք դեպքերում հնարավոր են փարքեր սատիճանի կարևորության հետևանքներ՝ «աննշան փոփոխությունից» մինչև «շարունակական մարդկային կորուստներ»:</p>	<p><b>Որակի գնահատական</b> <b>Ոչ բավարար</b> = Հետևանքները ներկայացված չեն <b>կամ</b> ներկայացված լինելու դեպքում՝ էական չեն: <b>Ոչ հստակ</b> = Հետևանքները ներկայացված են, սակայն ոչ հստակ: <b>Բավարար</b> = Հետևանքները հստակ ներկայացված են և զգալի են:</p>
<p><b>2.5. Արդյո՞ք նախկինում Հայաստանի Հանրապետությունում իրականացվել են նման ծրագրեր (Պարասխանը կարող է լինել «այո» կամ «ո՛չ», ընդ որում «այո»-ի դեպքում ներկայացրե՛ք համապարասխան փորձառությունը, իսկ «ոչ»-ի դեպքում՝ այն</b></p>	<p><b>Որակի գնահատական</b> <b>Ոչ բավարար</b> = Նման ծրագրեր նախկինում չեն իրականացվել, և ռիսկերի նվազեցմանն ուղղված հստակ միջոցառումներ չեն իրականացվել, կամ նման</p>

<p>լրացուցիչ միջոցառումները, որոնք կիրականացվեն ռիսկերի նվազեցման համար):</p> <p>Ծրագրերը, որոնք նախկինում չեն իրականացվել, միշտ լրացուցիչ ռիսկեր են պարունակում: Այս հարցի նպատակն է համոզվել, որ.</p> <p><b>ա)</b> արդյո՞ք նախկինում նման ծրագրերի իրականացման ժամանակ, դրանց միջանկյալ և վերջնարդյունքները եղել են արդյունավետ և, ամենակարևորը, ինչպիսի՞ դասեր են քաղվել, որոնք կարելի է հաշվի առնել և ծառայեցնել տվյալ ծրագրին,</p> <p><b>բ)</b> եթե նախկինում նման ծրագրեր չեն իրականացվել, ինչպիսի՞ քայլեր են նախատեսվում, որպեսզի նվազեցվեն ժամանակի և բյուջեային միջոցների գերաժախսի հետ կապված ռիսկերը:</p>	<p>ծրագրեր նախկինում իրականացվել են, սակայն արդյունքները եղել են անբավարար և ռիսկերի նվազեցման արդյունավետ միջոցառումներ չեն իրականացվել:</p> <p><b>Ոչ հստակ</b> = Ռիսկերի նվազեցման միջոցառումներ չեն ներկայացված կամ, ներկայացված լինելու դեպքում, հստակ նկարագրված չեն:</p> <p><b>Բավարար</b> = Նման ծրագրեր նախկինում չեն իրականացվել, սակայն ռիսկերի նվազեցման արդյունավետ միջոցառումները ներկայացված են կամ նման ծրագրեր նախկինում իրականացվել են և ունեցել են դրական արդյունք:</p>
<p><b>2.6. Որո՞նք են նախագծի իրականացման հիմնական գործողությունները և միջանկյալ/ուղղակի արդյունքները (output) (ակնկալվող)</b></p> <p><u><b>Գործողությունները</b></u></p> <p>Թվարկե՞ք առաջարկվող նախագծի հիմնական նպատակին հասնելու համար նախագծի իրականացման ընթացքում նախատեսվող անհրաժեշտ գործողությունները: Օրինակ՝</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• սպրանքի, աշխատանքի և ծառայության համար նախատեսված մրցույթների կազմակերպում՝ ըստ անհրաժեշտ կարիքի հերթականության, տեխնիկական բնութագրերի պատրաստում,</li> <li>• տեխնիկարնութասական ուսումնասիրության իրականացում,</li> </ul>	<p><b>Որակի գնահատական</b></p> <p><b>Ոչ բավարար</b> = Գործողությունները, միջանկյալ և վերջնարդյունքները ներկայացված չեն:</p> <p><b>Ոչ հստակ</b> = Գործողությունները, միջանկյալ և վերջնարդյունքները ներկայացված են, սակայն հստակ չեն սահմանված կամ չեն համապատասխանում նախագծի նկարագրությանը:</p> <p><b>Բավարար</b> = Գործողությունները, միջանկյալ և վերջնարդյունքները հստակ են ներկայացված:</p>

<ul style="list-style-type: none"> <li>• սարքավորումների և սարքավորումների փեղադրման, ինչպես նաև անձնակազմի վերապատրաստման, լրացուցիչ սպասարկման ծառայությունների ձեռքբերում:</li> </ul> <p><b><u>Միջանկյալ/ուղղակի արդյունքները (output)</u></b></p> <p>Նախագծի շրջանակում ձեռք բերված հիմնական միջոցներն են:</p> <p>Օրինակ՝ նախագծի իրականացումից անմիջապես հետո նոր ճանապարհի X կիլոմետրի կառուցում, դպրոցների քանակ (օրինակ՝ 5 դպրոց) կամ հիվանդանոցային հասանելի մահճակալների քանակ, կառուցված կամ վերանորոգված շենքերի քանակ, ջրամբարի Xմ<sup>3</sup> հզորություն և այլն:</p>	
<p><b>2.7. Որո՞նք կլինեն առաջարկվող նախագծի օգուտները և վերջնարդյունքներն այն արդյունավետ իրականացնելու դեպքում</b></p> <p>Այսպես նշվում են արդյունավետ նախագծից ակնկալվող օգուտները, ինչպես նաև վերջնարդյունքները:</p> <p><b><u>Վերջնարդյունքները (outcome)</u></b></p> <p>Վերջնարդյունքները վերաբերում են 2.1 բաժնում նշված հիմնահիմքերի լուծմանը: Ի՞նչ կունենանք նախագծի իրականացման արդյունքում, և ինչպե՞ս կարելի է չափել Նախագծի արդյունավետության մակարդակը:</p> <p>Օրինակ՝ նոր ճանապարհի դեպքում վերջնարդյունքներից մեկը կարող է լինել ծրագրի շահագործման առաջին տարում մահվան ելքով պատահարների 50%-ով կրճատումը:</p> <p>Նոր հիվանդանոցի կառուցման դեպքում՝ առաջին 12 ամսում հիվանդանոցային բուժման համար սպասման ժամանակի կրճատումը 60%-ով:</p> <p>Օրինակ՝ հիվանդանոցում բուժված հիվանդների թիվը, մշակութային վայրերում այցելուների քանակը,</p>	<p><b>Որակի գնահատական</b></p> <p><b>Ոչ բավարար</b> = Բացակայում են նախագծով նախատեսված օգուտները:</p> <p><b>Ոչ հստակ</b> = Նախագծով նախատեսված օգուտները հստակ չեն նկարագրված:</p> <p><b>Բավարար</b> = Նախագծով նախատեսված օգուտները հստակ են նկարագրված:</p>



<p>քաղաքացիների կողմից ոռոգման կամ այլ նպատակներով Xմ<sup>3</sup> ջրի սպառման ծավալը:</p> <p>Նախագծի արդյունքում սրեղծված ենթակառուցվածքի գծով վերջնարդյունքները կարող են փարթեր լինել ըստ փարհների՝ սովորաբար առաջին փարում դրանք նվազագույնն են այլ փարհների համեմատ և աստիճանաբար ավելանում են աշխատանքի արդյունավետության բարելավման շնորհիվ: Ի փարթերություն դրան, պահանջարկի աճին զուգահեռ կարող է նվազել արդյունավետությունը, եթե ենթակառուցվածքը գործելու է գերլարված ռեժիմով: Մնան փարանոմներն արտացոլվում են վերջնարդյունքների հաշվարկում, այսինքն՝ ինչ և երբ պետք է ձեռք բերել:</p> <p>(Պարտադիր չէ վերջնարդյունքները ներկայացնել քանակական ցուցանիշներով, դրանք կարող են լինել որակական, ուստի անհրաժեշտ է պարզապես նկարագրել դրանք)</p> <p><b><u>Օգուրները</u></b></p> <p>Նախագծի իրականացման դրական ազդեցությունն է:</p> <p>Նոր ճանապարհի դեպքում ծրագրի ուղղակի օգուրներն են՝ երթուղման ժամանակի կամ պատահարների թվի կրճատումը: Օգուրների թվում են նաև մթնոլորտային օդի որակի բարելավումը, փնտրության աճը՝ սպրանքների և ծառայությունների շրջանառության արագացման շնորհիվ:</p> <p>(Եթե օգուրները հնարավոր չէ ներկայացնել քանակական ցուցանիշներով, ուստի անհրաժեշտ է պարզապես նկարագրել դրանք:)</p>	
<p><b>2.8. Նախագծի ուղղակի շահառուները</b></p> <p>Առաջարկվող նախագծի բնույթից կախված՝ ներկայացրե՛ք <b><u>հիմնական շահառուներին</u></b>: Նախագծի օգուրների թիվը հաշվարկվում է հասանելի վիճա-</p>	<p><b>Որակի գնահատական</b></p> <p><b>Ոչ բավարար = Չեն</b></p> <p>ներկայացվել նախագծի անմիջական շահառուները:</p>

<p>կազմակերպության անդամների հիմնական վրա: Կանխատեսումներից օգտվելու դեպքում նշվում են դրանց սկզբնաղբյուրները:</p> <p>Օրինակ՝ եթե նախագիծը վերաբերում է ճանապարհաշինությանը՝ ներկայացվում է երթևեկության վիճակագրությունը: Եթե առողջապահությանը՝ հիվանդանոցներ այցելող հիվանդների թիվն ու այցելության պարճառները ծրագրի իրականացման տարածքում: Եթե նախագիծը դպրոցների մասով է, ներկայացվում է բնակչության թիվը, որից հետևում է, թե քանի երեխա է բնակվում դպրոցի հարևանությամբ:</p> <p>Ներկայացրե՛ք փոփոխությունների աղբյուրը, ինչպես նաև դրանց սրացման ամսաթիվը: Առաջարկն ավելի հիմնավոր դարձնելու համար, առկայության դեպքում, կարելի է ընդգրկել նախորդ տարիների վիճակագրական փոփոխությունները:</p> <p>Ընդհանուր վիճակագրական փոփոխությունների փոփոխությունները կարելի է ներկայացնել առաջարկվող նախագծին ուղղակի առնչվող փոփոխությունները:</p> <p><b>Հիմնական շահառուները:</b></p> <p>Անհար՝ «հետաքրքրված կողմ», ընտանիք, սոցիալական այլ խումբ, համայնք, որն ուղղակիորեն և/կամ անուղղակիորեն կրում է փոփոխության նախագծի ազդեցությունը և/կամ օգտվում է արեղծված բարիքից:</p>	<p><b>Ոչ հստակ</b> = Նախագծի անմիջական շահառուները կամ դրանց թիվը հստակ չէ:</p> <p><b>Բավարար</b> = Նախագծի անմիջական շահառուները և դրանց թիվը հստակ են:</p>
<p><b>2.9. Ե՛լք, թե զարգացման երկարաժամկետ ծրագրերի կամ ՀՀ կառավարության ծրագրի կամ ՀՀ կառավարության գործունեության միջոցառումների ծրագրի կամ ոլորտային ռազմավարությանը կամ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով սրանձնած պարտավորությունների կամ խորհրդարանական մեծամասնության նախընտրական ծրագրի կամ անհատական նախաձեռնության և (կամ) օրենսդրական պահանջների որ</b></p>	<p><b>Որակի գնահատական</b></p> <p><b>Ոչ բավարար</b> = Նախագծի և զարգացման երկարաժամկետ ծրագրերի կամ ՀՀ կառավարության ծրագրի կամ ՀՀ կառավարության գործունեության միջոցառումների ծրագրի կամ ոլորտային ռազմավարությանը կամ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանա-</p>

*կերին (բաժնին) է համապարասխանում նկարագրված նախագիծը և մեջբերել՝ համապարասխան հարվածը:*

*Հղում է կատարվում զարգացման երկարաժամկետ ծրագրերին կամ ՀՀ կառավարության ծրագրին կամ ՀՀ կառավարության գործունեության միջոցառումների ծրագրին կամ ոլորտային ռազմավարությանը կամ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով ստանձնած պարտավորություններին կամ խորհրդարանական մեծամասնության նախընտրական ծրագրին կամ անհատական նախաձեռնությանը և (կամ) օրենսդրական պահանջներին, և ներկայացվում է, թե ինչպես է նախագիծը նպաստելու վերջիններին իրականացմանը:*

*Կարելի է հղում փայլ մեկ կամ մի քանի կետերի:*

գրերով ստանձնած պարտավորությունների կամ խորհրդարանական մեծամասնության նախընտրական ծրագրի կամ անհատական նախաձեռնության և (կամ) օրենսդրական պահանջների միջև կապը բացակայում է:

**Ոչ հստակ** = Հղում է կատարվել զարգացման երկարաժամկետ ծրագրերին կամ ՀՀ կառավարության ծրագրին կամ ՀՀ կառավարության գործունեության միջոցառումների ծրագրին կամ ոլորտային ռազմավարությանը կամ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով ստանձնած պարտավորություններին կամ խորհրդարանական մեծամասնության նախընտրական ծրագրին կամ անհատական նախաձեռնությանը և (կամ) օրենսդրական պահանջներին, սակայն կապը հստակ չէ:

**Բավարար** = Հղում է կատարվել զարգացման երկարաժամկետ ծրագրերին կամ ՀՀ կառավարության ծրագրին կամ ՀՀ կառավարության գործունեության միջոցառումների ծրագրին կամ ոլորտային ռազմավարությանը կամ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով ստանձնած պարտավոր-

	<p>րություններին կամ խորհրդարանական մեծամասնության նախընտրական ծրագրին կամ անհատական նախաձեռնությանը և (կամ) օրենսդրական պահանջներին և ներկայացվել է առաջարկված նախագծի հետ կապի հստակ հիմնավորում:</p>
<p><b>2.10. Արդյո՞ք նախագիծը համապատասխանում է «Կայուն զարգացման նպատակների» շրջանակում մշակված ռազմավարություններից որևէ մեկին:</b></p> <p><i>Արդյո՞ք նախագիծը համապատասխանում է «Կայուն զարգացման նպատակների» շրջանակում մշակված ռազմավարություններից որևէ մեկին:</i></p> <p><i>Եթե այո՛, ապա անհրաժեշտ է նշել, թե կայուն զարգացման հարկապես ո՞ր նպատակին (1-17):</i></p>	<p><b>Որակի գնահատական</b></p> <p><b>Ոչ բավարար</b> = Նախագծի և «Կայուն զարգացման նպատակների» շրջանակում մշակված ռազմավարությունների միջև կապը բացակայում է:</p> <p><b>Ոչ հստակ</b> = Հղում է կատարվել «Կայուն զարգացման նպատակների» շրջանակում մշակված ռազմավարությանը, սակայն կապը համապատասխան «Կայուն զարգացման նպատակների» շրջանակում մշակված ռազմավարության հետ հստակ չէ:</p> <p><b>Բավարար</b> = Հղում է կատարվել «Կայուն զարգացման նպատակների» շրջանակում մշակված ռազմավարություններին և ներկայացվել է առաջարկված նախագծի հետ կապի հստակ հիմնավորում:</p>

<p><b>2.11. Նշե՛ք, թե որքանո՞վ է նախագիծը նպաստում կլիմայի փոփոխության մեղմմանը և/կամ հարմարվողականությանը:</b></p>	<p><b>Որակի գնահատական</b>  <b>Ոչ բավարար</b> = նվազեցնում է ընդհանուր խոցելիությունը կամ ավելացնում է հաղթահարման կամ հարմարվողականության կարողությունը, սակայն չի թիրախավորում այն մարդկանց, համայնքները կամ ակտիվները, որոնք հատկապես ենթակա են ազդեցության կամ խոցելի են կլիմայի փոփոխության առումով:  <b>Ոչ հստակ</b> = նպատակ չունի բարձրացնել կլիմայի փոփոխության հարմարվողականությունը կամ կրճատել արտանետումները, սակայն գոյություն ունի միջազգային փաստարկում, որ տվյալ միջոցառումը միևնույն է կունենա որոշակի (մեծ կամ չափավոր) ազդեցություն:  <b>Բավարար</b> = նպատակադրում ունի կրճատել արտանետումները կամ բարձրացնել կլիմայի հանդեպ դիմակայունությունը/ կլիմայի փոփոխությանը հարմարվողականությունը:</p>
<p><b>2.12. Նշե՛ք նախագծի բացասական ազդեցությունը</b>          Նախագծերը, բացի դրական ազդեցությունից (օգուրներ), կարող են ունենալ նաև որոշ բացասական ազդեցություն:          Դրանք այն ծախսերն են, որոնք չեն հաշվառվում ֆինանսական փաստաթղթերում: Ծախսերի պարագայում դրանք չեն փոխհատուցվելու ծրագիրը իրականացնողի կողմից:          Օրինակ՝</p>	<p><b>Որակի գնահատական</b>  <b>Ոչ բավարար</b> = Չեն ներկայացվել նախագծի հետևանքները կամ բացասական հետևանքներն անընդունելի են:  <b>Ոչ հստակ</b> = Բացասական ազդեցությունները ներկայացված են, բայց հիմնավորումը հստակ չէ:</p>

<p><u>Տրանսպորտային ծրագրերի դեպքում՝ դժբախտ պատահարներ, օդի աղբյուրում և արտաներումների չափաքանակ:</u></p> <p><u>Բնապահպանական տեսանկյունից՝ առողջության վրա ազդեցություն, արտաներումների չափաքանակ:</u></p> <p><u>Թափոնների կառավարման դեպքում՝ առողջական և բնապահպանական վրանգներ (օդի, ջրի և հողի վնաս), գազի արտաներումների չափաքանակ:</u></p> <p><u>Շինարարական փուլում կարող են դիտարկվել նաև աղմուկը, աղբոսարանները, ծառայություններից օգտվողների համար որոշակի խնդիրներ (մարդկանց տարահանում):</u></p>	<p><b>Բավարար</b> = Բացասական հետևանքները հստակ ներկայացված են, ընդ որում բացասական հետևանքների հիմնավորումն ընդունելի է:</p>
-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

**Բաժին 3. Ֆինանսական տեղեկարկությունը<sup>1</sup>**

Ներկայացրե՛ք նախագծի իրականացման հետ կապված բոլոր կապիտալ, գործառնական և պահպանման ծախսերը (ՀՀ դրամով): Ավելի մեծաձավալ նախագծերի դեպքում ծախսերն սկզբնական փուլում, մինչ տեխնիկարևութասական ուսումնասիրություն անցկացնելը, հաշվարկ կարարելն ավելի բարդ է, սակայն համանման ծրագրերի ծախսերի համադրմամբ կարելի է որոշակի պարկերացում կազմել դրանց մասին, ինչպես նաև չնախարեսված ծախսերի համար առանձնացնել պահուստային միջոցներ:

<p><b>3.1. Նախագծի իրականացման ընդհանուր կապիտալ ծախսի հաշվարկը.</b></p> <p>Շինարարական ծախսերից բացի, ներկայացվում են նախագիծն իրականացնելու համար պահանջվող՝ տեխնիկարևութասական ուսումնասիրության, ճարտարապետական և ճարտարագիտական, հողի ձեռքբերման/օրարման/ փոխհարուցման ծախսերը, ինչպես նաև բոլոր նյութերի, սարքավորումների և ծառայությունների (այդ թվում խորհրդարկական) ձեռքբերման ծախսերը:</p> <p>Կապիտալ ծախսերի հաշվարկը կարարվում է հնարավորինս ճշգրիտ, ընդ որում դրանց կարարման աղբյուրները ներկայացվում կամ կցվում են որպես առանձին փաստաթուղթ:</p>	<p><b>Որակի գնահատական</b></p> <p><b>Ոչ բավարար</b> = Տեղեկությունները իրատեսական և վստահելի չեն:</p> <p><b>Ոչ հստակ</b> = Տեղեկությունները իրատեսական են, սակայն պահանջում են լրացուցիչ հիմնավորում:</p> <p><b>Բավարար</b> = Տվյալները հստակ են, և ներկայացված հաշվարկներն իրատեսական են՝ նման վաղ փուլի համար:</p>
----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

<sup>1</sup> Սույն Բաժինը լրացնելիս անհրաժեշտ է համագործակցել ՀՀ ֆինանսների նախարարության հետ:

Առկայության պարագայում նշել նաև մոնիթորինգի, օրինակ՝ տեխնիկական հսկողության կամ հեղինակային հսկողության, բաղադրիչի վերաբերյալ տեղեկատվությունը:

Անհրաժեշտության դեպքում, ներկայացրե՛ք կոմունալ ծառայությունների որակը բարելավելու կամ նշված վայր հասցնելու համար կատարվող հավելյալ ծախսերը, օրինակ՝ ջրատարի կառուցման, էլեկտրական մալուխների անցկացման կամ ճանապարհի շինարարության:

Նշե՛ք մոտավոր այն արժեքը, որը նախատեսվում է նախագծի իրականացման համար: Նշված գումարը ենթակա է փոփոխության:

**3.2. Կապիտալի պահանջը յուրաքանչյուր տարվա համար**

(Ընդհանուր գումարը պետք է հավասար լինի ստորև ներկայացվող բոլոր մասնաբաժինների գումարին)

Նախագծի առաջին տարվա ծախսերի դիմաց հարկացվելիք բոլոր գումարները պետք է ներկայացվեն, նույնիսկ եթե դրանք միայն տեխնիկատնային ուսումնասիրության ներքո են: Հետագա տարիների ցուցանիշները ներառում են համապատասխան ժամանակահատվածում հարկացվելիք գումարը, եթե նախագիծն իրականացվելու է մի քանի տարիների ընթացքում կամ փուլային սկզբունքով: Յուրաքանչյուր տարի ներկայացվում է առանձին տողով: Անհրաժեշտության դեպքում, ավելացնել լրացուցիչ տողեր:

Բյուջետային տարի	Պահանջվող գումար
.....	.....
.....	.....

Որակի գնահատականը վերաբերում է 3.1, 3.2 և 3.3 կետերի միասնական պատասխաններին:

**3.3. Կապիտալ ֆինանսավորման աղբյուրները**

<p><i>Արորև ներկայացված աղյուսակում լրացրե՛ք, կապիտալ ֆինանսավորման աղբյուրները՝ ՀՀ դրամով և որպես ընդհանուրի տոկոս:</i></p>			
Ֆինանսավորման տեսակը	Գումարը (ՀՀ դրամ)	Գումարը (%)	Արտարժույթի համարժեքը
Ներքին աղբյուրներ			
Արտաքին վարկ <sup>2</sup>			
Արտաքին դրամաշնորհ			
Ներքին փոխառություն			
Եկամուտ իրացումից, օգտագործման վճարներ (Tolls and fees)			
Համայնքի ներդրում <sup>3</sup>			
<b>Ընդամենը՝</b>			
<p><b>3.4. Տարեկան գործառնական ծախսերը (ՀՀ դրամ)</b>  <i>Հաշվարկված գործառնական ծախսերը (ընթացիկ) նախագծի հուսալի ընթացքն ապահովելու համար հաշվարկվում և ներկայացվում է որպես յուրաքանչյուր տարում ՀՀ դրամով արտահայտված [x գումար] գործառնական ծախս: Այդ թիվն ընդգրկում է աշխատատեղերի, կոմունալ ծառայությունների, պահպանման, նյութական մատակարարումների և այլ ծախսերը: Հաշվարկների աղբյուրը ներառվում է հաշվարկում կամ, անհրաժեշտության դեպքում, ներկայացվում առանձին փաստաթղթով:</i>  <i>Ինչպես ներկայացված է սրորև, գործառնական ծախսերը ներկայացվում են հետևյալ ձևաչափով՝</i></p>			<p><b>Որակի գնահատում</b>  <b>Ոչ բավարար</b> = Տեղեկությունները իրատեսական կամ վստահելի չեն:  <b>Ոչ հստակ</b> = Տեղեկությունները միգուցե վստահելի են, սակայն հիմնավորման կարիք ունեն:  <b>Բավարար</b> = Տվյալները հստակ են, իսկ ներկայացված հաշվարկը՝ իրատեսական:</p>

<sup>2</sup> Արտաքին ֆինանսավորում, այդ թվում վարկ և դրամաշնորհ, նախարարառող Նախագծի (ներդրումային ծրագրի հայտ) ներկայացնելուց ստաջ անհրաժեշտ է տրանսպ ՀՀ ֆինանսների նախարարության համաձայնությունը:  
<sup>3</sup> Օրինակ, երբ տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից իրականացվում են խոշոր ներդրումային ծրագրեր, որոնց ֆինանսավորումն իրականացվում է նաև պետական բյուջեից:



<p>նախատեսված ընթացիկ ծախսի որ մասը կարող է վճարել առաջարկող մարմինը (վարչական միավորը) և որ մասը բյուջեի համար լրացուցիչ ծախս կհանդիսանա:</p>	<p>Որակի գնահատականը վերաբերում է 3.4 և 3.5 կետերի միասնական պարամետրներին:</p>	
<p><b>Նախագծի ընդհանուր փարեկան գործառնական ծախսը</b> Նշե՛ք ծրագրի մեկնարկից սկսած առաջին բյուջեփային փարվա (365 օր) համար հաշվարկված ընդհանուր ծախսը:</p>	<p>Ա</p>	
<p><b>Ո՞ր մասը կֆինանսավորվի հաստատված բյուջեից</b> Որոշ նախագծեր նախատեսում են գործող օբյեկտի փոխարինում, այսինքն՝ նախկին օբյեկտի բյուջեն պահպանվում է: Մնան դեպքում այդ գումարն այս բաժնում պետք է ցույց տրվի: Եթե նախագիծն ամբողջությամբ նոր է, առանց նախկին բյուջեով նախատեսված ֆինանսավորման, այսպես է նշվում է «0»:</p>	<p>Բ</p>	
<p><b>Նոր գործառնական ծախսերը</b> Դրանք ընդհանուր գործառնական ծախսերն են հանած այն գումարը, որը կարող է հարկացվել հաստատված բյուջեից: Եթե նախագիծը նոր է, գումարը կարող է համընկնել Ընդհանուր գործառնական ծախսերի հետ: Այսինքն, այս ենթակետի 1-ին մասից (նախագծի ընդհանուր փարեկան գործառնական ծախսը) հանվում է 2-րդ մասը (ո՞ր մասը կֆինանսավորվի հաստատված բյուջեից) և նշվում է փարբերությունը (ինսայդություններ): Գ=Ա-Բ</p>	<p>Գ</p>	
<p><b>3.5. Լրացուցիչ գործառնական և պահպանման ծախսերի աղբյուրները</b> Նշում կատարե՛ք համապարասիան աղբյուր(ներ)ի դիմաց: Ներկայացրե՛ք, թե ինչպես են ֆինանսավորվելու գործառնական <u>լրացուցիչ</u> ծախսերը: Դրանց</p>		

<p>գումարը հավասար է «Նոր գործառնական ծախսեր» տողի անմիջապես վերևում նշված գումարին:</p> <p>Երբ պետական բյուջեի ֆինանսավորումից բացի ներառված են այլ ֆինանսավորման աղբյուրներ, պետք է ներկայացնել նաև ֆինանսավորման փաստացի առաջարկը: Դա կարող է լինել մրատրոթյունների նամակ կամ էլեկտրոնային նամակագրություն: Իրացումից եկամուտը, տուրքերի և վճարների (tolls and fees) գումարները հիմնավորվում են համապատասխան հաշվարկով և կանխատեսված եկամտի գումարը հիմնավորող ցուցանիշներով:</p>	
<p>( ) Ներքին աղբյուրներ</p> <p>( ) Արտաքին վարկ</p> <p>( ) Արտաքին դրամաշնորհ</p> <p>( ) Ներքին փոխառություն</p> <p>( ) Եկամուտ իրացումից, օգտագործման վճարներ (Tolls and fees)</p> <p>( ) Համայնքի ներդրում</p>	
<p><b>3.6. Անհրաժեշտ է արդյոք հողերի օտարում (Այո / Ոչ)</b></p> <p><b>«Այո»-ի դեպքում նշե՛ք, բոլոր անհրաժեշտ ծախսերը (փոխհատուցում՝ իրավաբանական ծախսեր և այլն) Նշե՛ք, «այո» կամ «ոչ» բառը:</b> «Այո»-ի դեպքում գումարն արդեն իսկ պետք է ներառված լինի 3.1 և 3.2 կետերի ընդհանուր գումարում, իսկ այսպես ներկայացվում է առանձնացված տեսքով:</p> <p>Շահագործի իրականացման համար հող օտարելու անհրաժեշտության դեպքում, այդ մասին այսպես հստակ նշում է կատարվում, ինչպես նաև ընդհանուր օտարման գինը, ներառյալ բոլոր փոխհատուցման և իրավաբանական ծախսերը:</p>	<p><b>Որակի գնահատական</b></p> <p><b>Ոչ բավարար</b> = Տեղեկությունները իրատեսական և վստահելի չեն:</p> <p><b>Ոչ հստակ</b> = Տեղեկությունները կարող են վստահելի լինել, սակայն հիմնավորման կարիք ունեն:</p> <p><b>Բավարար</b> = Տվյալները հստակ են, իսկ ներկայացված հաշվարկը՝ իրատեսական:</p>

<p>Հողի օտարման ընդհանուր հաշվարկված գինը՝  <div style="border: 1px solid black; width: 150px; height: 25px; display: inline-block; vertical-align: middle;"></div> ՀՀ դրամ</p>				
<p><b>3.7. Արդյո՞ք նախագծի իրականացման արդյունքում ակնկալվում է սրանալ եկամուտ (Այո / Ոչ)</b>  <b>«Այո»-ի դեպքում նշել հաշվարկված գումարն ու աղբյուրները</b>          Նշե՛ք «այո» կամ «ոչ» բառը՝ կախված նրանից, թե որն է ճիշտը:          «Ոչ»-ի դեպքում անցե՛ք հաջորդ բաժին:          Եթե պատասխանը «Այո» է, այսինքն՝ նախագիծը եկամտաբեր է (օր.՝ օբյեկտի օգտագործման դիմաց վճարներից կամ արտադրված ապրանքի վաճառքից եկամուտ է ակնկալվում), սրորև աղյուսակում նշվում է ակնկալվող եկամտի տարեկան գումարը:          Եթե առաջին գործառնական տարին օրացուցային տարվա մի մասն է կազմում, որը հաճախ է լինում, ներկայացվում է այդ տարվա մասնակի եկամտի գումարը և հաջորդ երեք տարիների ամբողջական եկամուտը:</p>				
<p><b>Որակի գնահատական</b>  <b>Ոչ բավարար</b> = Տեղեկությունները ներկայացվել են, բայց իրատեսական չեն:  <b>Ոչ հստակ</b> = Ներկայացված տեղեկությունները կարող են իրատեսական լինել, սակայն հստակեցում են պահանջում:  <b>Բավարար</b> = Տեղեկությունները հստակ են և իրատեսական:</p>				
1-ին գործառնական տարին	2-րդ տարի	3-րդ տարի	4-րդ տարի	
<p><b>3.8. Եկամտի աղբյուրները</b>          Նշե՛ք, թե որոնք են ակնկալվող եկամտի աղբյուրները:          Սրացված պատասխանը պետք է համընկնի 3.3 և 3.5 բաժիններում ներկայացված տեղեկությունների հետ:</p>				
<p><b><u>Բաժին 4. Նախագծի ռիսկերի գնահատում և կատավարում</u></b></p>				

<p><b>4.1. Արդյո՞ք նախագծի հայտատուն ունի նախկինում նման ծրագրերի իրականացման փորձ: Նման փորձի բացակայության կամ սահմանափակ լինելու դեպքում, ներկայացրե՛ք, թե ինչպես են լուծվելու կամ նվազեցվելու կանխարևալող ռիսկերը</b></p> <p><b>ա)</b> եթե հայտատուն ունի նախկինում նմանատիպ ծրագրերի իրականացման փորձ (օրինակ՝ «կրկնվող ծրագրերի», ինչպիսիք են բուժօգնությունների կամ դպրոցների շինարարությունը), ապա այդ ամենը կարող է գնահատվել պակաս ռիսկային՝ համապատասխան ֆինանսավորման դեպքում: Հայտատուն ներկայացնում է նմանատիպ ծրագրերը, որոնք հաջողությամբ իրականացրել է նախորդ 5 տարիներին,</p> <p><b>բ)</b> նմանատիպ ծրագրերի իրականացման փորձի բացակայության կամ մասնակի բացակայության դեպքում, նման նախագծի իրականացման ռիսկային գործոնը համապատասխանաբար ավելի մեծ է: Նման դեպքում Հայտատուն պետք է նախարեսի համապատասխան միջոցառումներ (օրինակ՝ մասնագետների կամ օրարերկրյա խորհրդատուների հետ պայմանագրի կնքում), ինչը կավելացնի արդյունավետության բարձր մակարդակը:</p>	<p><b>Որակի գնահատական</b></p> <p><b>Ոչ բավարար</b> = Բացակայում է նախկինում նման ծրագրերի իրականացման փորձը, և վտանգների նվազեցման ծրագիր չի ներկայացվել:</p> <p><b>Ոչ հստակ</b> = Բացակայում է նախկինում նման ծրագրերի իրականացման փորձը, սակայն ներկայացված ռիսկերի նվազեցման ծրագիրը կարող է թույլ տալ լուծել առաջացող խնդիրները:</p> <p><b>Բավարար</b> = Նախկինում նման ծրագրերի իրականացման ապացույցները ներկայացված են և համոզիչ են կամ նախկինում նման ծրագրերի իրականացման փորձը բացակայում է, սակայն վտանգների նվազեցման ուղղությամբ առաջարկվող միջոցառումները համոզիչ են:</p>
<p><b>4.2. Թվարկե՛ք ռիսկերը՝ (ի՞նչը կարող է լավ չընթանալ) և դրանց կառավարման ուղիները նախագծի արդյունավետության բարձրացման նպատակով (անհրաժեշտության դեպքում փողեր ավելացրե՛ք)</b></p> <p>Ներկայացրե՛ք այն հնարավոր ռիսկերը, որոնք կարող են առաջանալ նախագծի իրականացման ընթացքում:</p> <p>Դրանցից յուրաքանչյուրի գծով, նշե՛ք ռիսկերի կառավարման, եղանակները, ինչպես նաև երրորդ անձանցից ակնկալվող գործողությունները, որոնցից կախված է նախագծի արդյունավետ ընթացքը: Օրինակ՝ թույլտվությունների և լիցենզիաների տրամադրում</p>	<p><b>Որակի գնահատական</b></p> <p><b>Ոչ բավարար</b> = Ռիսկերի կառավարման ուղիները ներկայացված չեն, և դրանց կառավարման համար լուրջ քայլեր չեն նախատեսված:</p> <p><b>Ոչ հստակ</b> = Ռիսկերը ներկայացված են, սակայն դրանց կառավարումը թերի է կամ ոչ համոզիչ:</p>

այլ իրավասու մարմինների կողմից, հողի սեփականության հետ կապված հարցեր, փարածք մրնելու իրավունք, համաֆինանսավորման առկայությունը և ժամկետները: Հղում կատարենք 5.1 և 5.2 կետերին:

Պատասխանները լրացնելիս օգտվե՛ք ստորև ներկայացրած աղյուսակից: Լրացուցիչ ռիսկերը նկարագրելու համար ավելացրե՛ք անհրաժեշտ թվով փողեր:

**Կարևոր է՝**

Շատ ռիսկեր ներկայացնելը չի վկայում նախագծի խոցելիության մասին: Մեծ թվով նկարագրված ռիսկերի առկայությունը նախագիծը գնահատողների կողմից դիտարկվում է որպես առավել լավ և համակողմանի մշակված նախագիծ:

Գնահատող մարմնի կողմից նախագծերը գնահատելիս հաշվի է առնվելու ոչ թե թվարկված ռիսկերի քանակը, այլ դրանց կառավարման մեխանիզմների արդյունավետությունը:

**Բավարար** = Ռիսկերը ներկայացված են և ռիսկերի կառավարման քաղաքականությունը համոզիչ է:

<i><u>Ռիսկի նկարագրություն</u></i>	<i><u>Ռիսկի առաջացման հավանականությունը (ցածր, միջին, բարձր)</u></i>	<i><u>Ռիսկի կառավարում<sup>4</sup></u></i>	<i><u>Ռիսկի ազդեցություն (նկարագրեր և նշեր ցածր, միջին, բարձր)</u></i>

<sup>4</sup> Անհրաժեշտ է ներկայացնել կառավարման գործիքը՝ կա 4 փարբերակ՝ խուսափել (եթե հերևանքները ծանր են և հավանականությունը բարձր, պետք է նախագիծը փոխել), ընդունել (եթե հավանականությունը ցածր է և հերևանքները ընդունելի), նվազեցնել (հեջավորում) կամ փեղափոխել (սպահովագրություն):

<p><b>4.3. Թվարկե՛ք բոլոր հնարավոր բնապահպանական սոցիալական կամ այլ հետևանքները, որոնց պետք է սնդրադատնալ նախնական տեխնիկարևտեսական հիմնավորման կամ տեխնիկարևտեսական ուսումնասիրությունում (կամ այլ ուսումնասիրություններ)</b></p> <p>Թվարկե՛ք բոլոր ակնկալվող բնապահպանական և սոցիալական կամ այլ խնդիրները, որոնց պետք է սնդրադատնալ նախնական տեխնիկարևտեսական հիմնավորման կամ տեխնիկարևտեսական ուսումնասիրություններում:</p> <p>Նկարագրություններում պետք է հակիրճ ներկայացնել յուրաքանչյուր հնարավոր խնդիրը:</p> <p>Ներկայացրե՛ք ռիսկերի կառավարման և որոշումների կայացման առաջարկվող գործընթացների մանրամասները՝ իրավասությունների և պատասխանատվության հարակ տարանջարմամբ:</p>	<p><b>Որակի գնահատական</b></p> <p><b>Ոչ բավարար</b> = Հնարավոր հետևանքները ներկայացված չեն (բացառությամբ այն դեպքերի, երբ պարզ է, որ նման հետևանքներ չեն լինելու):</p> <p><b>Ոչ հստակ</b> = Հնարավոր հետևանքները ներկայացված են, սակայն ամբողջական չեն կամ ոչ համոզիչ:</p> <p><b>Բավարար</b> = Հնարավոր հետևանքները հստակ նշված և նկարագրված են:</p>
------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

**Բաժին 5. Նախագծի իրականացման պլանը<sup>5</sup>**

Այս բաժնում ներկայացվում են նախագծի իրականացման ընդհանուր պլանի առկայությունը հիմնավորող փաստեր: Թեև վաղ փուլում մանրամասն տեղեկություն տրամադրել հնարավոր չէ, ընդհանուր պլանը թույլ կրա հաշվի առնել նախագծի իրականացման ընթացքում հնարավոր հիմնական մարտահրավերները, թեև դրանք առաջանալու են հետագայում և կարող են ճշգրտվել:

Այս փուլում ներկայացվող ընդհանուր տեղեկությունների թվին են դասվում իրականացման ժամանակացույցը և հնարավոր ռիսկերը, ինչպես նաև նախագծում շահագրգիռ կողմեր ընդգրկելու հնարավորությունը:

Առկայության պարագայում կցել նախագծի իրականացման մանրամասն ժամանակացույց:

<p><b>5.1. Թվարկե՛ք այն գործակալությունները, ընկերությունները կամ նախարարությունները, որոնք ներգրավվելու են նախագծի պլանավորման կամ իրականացման գործընթացում, և ինչպիսի իրավական խնդիրներ է պետք կարգավորել</b></p>	<p><b>Որակի գնահատական</b></p> <p><b>Ոչ բավարար</b> = Պատասխանը համոզիչ չէ:</p> <p><b>Ոչ հստակ</b> = Իրականացնող կառույցները նշված են, սակայն</p>
---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

<sup>5</sup> Առկայության պարագայում նախընտրելի է կցել որպես Հավելված:

<p>Նախնական փուլում մասնակից ընկերությունների կամ կարգավորող մարմինների հետ պայմանավորվածություներ ձեռք չբերելու դեպքում հետագայում կարող են առաջանալ բազմաթիվ խնդիրներ: Վերջիններս կարող են խոչընդոտել նախագծերով նախատեսված ժամկետները, ուստի այդ մարմինների հետ վաղ փուլում կապ հաստատելը թույլ է տալիս պլանավորել աշխատանքներն այնպես, որ հնարավոր լինի կանխել ուշացումները:</p> <p>Նշե՛ք բոլոր այն գերատեսչությունները, ընկերությունները և կարգավորող մարմինները, որոնց հետ կարծում եք, որ անհրաժեշտ կլինի համագործակցել: Հակիրճ, ներկայացրե՛ք նաև այն իրավական, կարգավորման կամ ինստիտուցիոնալ խնդիրները, որոնք անհրաժեշտ է քննարկել նշված մարմիններից յուրաքանչյուրի հետ:</p>	<p>առկա են որոշ իրավական/ կազմակերպչական խնդիրներ:</p> <p><b>Բավարար</b> = Բոլոր կառույցները նշված են և հստակ տեղեկություններ են ներկայացված լուծման ենթակա իրավական/ կազմակերպչական խնդիրների մասին:</p>
<p><b>5.2. Նշե՛ք նախագծի շահագրգիռ կողմերը և, արդյոք դրանց հետ նախապես խորհրդակցել եք</b></p> <p>«Շահագրգիռ կողմերը» նախագծի հետաքրքրություններ ունեցող կողմերն են: Դրանք այն անձինք կամ ներկայացուցչական մարմիններն են, որոնք շահագրգռված են նախագծի արդյունքով կամ կարող են հանդիսանալ նախագծի ազդակիր: Ներկայացրե՛ք նրանց՝ նշելով յուրաքանչյուրի դիմաց, թե արդյոք նրանց հետ խորհրդակցել եք, դրական պատասխանի դեպքում մի քանի բառով նկարագրելով նրանց դիրքորոշումը:</p>	<p><b>Որակի գնահատական</b></p> <p><b>Ոչ բավարար</b> = Շահագրգիռ կողմերը նշված չեն:</p> <p><b>Ոչ հստակ</b> = Շահագրգիռ կողմերը նշված են, սակայն դրանց հետ խորհրդակցություններ չեն անցկացվել կամ ցուցակն ամբողջական չէ:</p> <p><b>Բավարար</b> = Շահագրգիռ կողմերի ցուցակն ամբողջական է և նախնական խորհրդակցությունները մեկնարկել են:</p>
<p><b>5.3. Նախագծեր, որոնք անցել են նախնական գնահատումը (սույն կետը կիրառելի է խոշոր նախագծերի համար)</b></p> <p>Նախնական տեխնիկաարևեստական հիմնավորման (pre-feasibility study) կամ տեխնիկաարևեստական ուսումնասիրություն (feasibility study) պահանջող նախագծերի համար</p>	

*ա) Նախնական տեխնիկայնորտեսական հիմնավորման կամ տեխնիկայնորտեսական ուսումնասիրության համար անհրաժեշտ բյուջեն:*

*Ներկայացրե՛ք տեխնիկայնորտեսական ուսումնասիրության համար պահանջվող բյուջեն: Խոշոր նախագծերի դեպքում ներկայացրե՛ք նաև նախնական տեխնիկայնորտեսական հիմնավորման համար անհրաժեշտ բյուջեն.*

*Ներկայացվում են նաև նախապարաստումների/տեխնիկայնորտեսական ուսումնասիրության ավարտի ժամկետները:*

**5.4. Թվարկե՛ք նախագծի իրականացման և գործարկման համար անհրաժեշտ մարդկային ռեսուրսները, սպրանքները, աշխատանքները և ծառայությունները: Ինչպե՛ս է ապահովվելու դրանց անխափան տեղափոխումը կամ մարակարարումը**

*ա) կետում տրված պարամետրերը պետք է ամբողջությամբ հիմնավորի նախագծի ժամանակացույցը:*

*Այս բաժնում ներկայացվում են սահմանված ժամկետներում նախագիծն ավարտելու համար անհրաժեշտ ֆիզիկական ռեսուրսները՝ մոտավոր ծավալներով և ձեռքբերման ժամանակացույցով: Նշվում է, թե արդյոք այդ ռեսուրսներն առկա են ներքին շուկայում կամ պետք է ներկրվեն, ներկրման երկիրը և ներկրելու եղանակը: Օրինակ՝ անիմաստ է նախագծի իրականացման համար նախատեսել 12 ամիս ժամկետ, եթե առանցքային սարքավորումները հնարավոր կլինի տեղ հասցնել առնվազն 14 ամսում:*

*Ռեսուրսները՝ նախագծի գործարկման համար անհրաժեշտ աշխատուժը, տեխնիկական խորհրդարկությունը, սարքերը և սարքավորումները, շինարարական նյութերը և տեխնիկական սարքերը:*

*Որպես օրինակ կարող է լինել վերականգնվող էներգետիկայի նախագիծը, որի համար անհրաժեշտ է հատուկ*

**Որակի գնահատական**

**Ոչ բավարար** = Իտդիրների լուծման ուղղությամբ որևէ լուրջ քայլեր չեն ձեռնարկվել:

**Ոչ հստակ** = Ներկայացվել է ռեսուրսների ցանկը, սակայն չի հաշվարկվել, թե ինչպես են դրանք ապահովվելու:

**Բավարար** = Ռեսուրսները թվարկված են հստակ գնումների նախագծով հանդերձ:



<p>սարքավորումների գնում, նախագծում, արտադրություն և այլ երկրից փոխադրում դեպի Հայաստանի Հանրապետություն: Այդ բոլոր քայլերն ավարտելու համար պահանջվող ժամանակն էսպես ազդում է նախագծի գործարկման վերջնաժամկետի վրա:</p>	
<p>բ) Քնահատման համար կարևոր են նաև տեղեկություններ նախագծի իրականացման նորարարական բաղադրիչի, մասնավորապես՝ նախագծի շրջանակներում օգտագործվող կամ ներդրվող նոր տեխնոլոգիաների վերաբերյալ: (Մնան տեղեկարկության ներկայացումը ցանկալի է, և գնահատման ընթացքում այլ նախագծերի հետ հավասար գնահատվելու պայմաններում, կարող է ունենալ կողմնորոշիչ դեր:)</p>	
<p>գ) Նախագծի ոլորտը՝ Նկարագրե՛ք հարակ այն ոլորտը, որի համար միտված է րվյալ նախագիծը:</p>	<p>Օրինակ՝ կրթություն, կամ սոցիալական</p>

**Բաժին 6. Կոնսուլտացիոն րվյալները և նախագծի հասարարումը**

	Անուն, ազգանուն	Ստորագրություն
Նախագիծը կազմողը	Օրինակելի ձևը լրացնող պաշտոնյան	
Հեռ. էլ. փոստ.		
Վարչության պետ կամ ծրագրի գծով պատասխանատու այլ անձ՝	Անուն, ազգանուն	Հասարարում եմ՝
Նախագիծն առաջարկող պետական մարմնի վերադաս		

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ  
ՎԱՐՉԱՊԵՏԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ  
ՂԵԿԱՎԱՐ

Ա. ԹՈՐՈՍՅԱՆ